

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

טו.

עין משפט נר מצוה

סא א מיי פ"כ מהל
שנת הל' ג'
סו ב מיי פ"ט מהל'
מנומט הל' ז (טו"ד
ס"י שלל):
סז ג מיי פ"כ מהל' שנת
להלכ ג סגנ לאחין סה
טו"ע י"ד ס"י קנא סעף
ד:

רבינו הגנאל

ופרקי כיון דהבנה לא
רבעה דאמרי משפיה דרב
עובד כוכבים חס על
בהמה (שלא) תיעקר
ואינו רוביה: פ"ב וסכ"ב
אין מוכרין להם בהמה
גסה. מאי טעמא נהי
לדריבעה לא חישי עבדי
בה מלאכה בשבת והתורה
אמרה למפני יגוד שורך
וגר ואמרין מכדי לא
אזרח רחמנא הנחא אלא
בבהמתו של ישראל אבל
עובד כוכבים כיון דבונה
קנייה בהמת עובד כוכבים
היא ליעבד בה מאי
דבעי ודחי' גווי' מכירה
אטו שכירות ואטו שאלה
בדמה ישראל היא.
ומקשי' שכירות ושאלה
נמי כל ימי שכירותה
וכל ימי שאלתה כמכורה
היא וקנאה עובד כוכבים
אלא גזירה משום נסיוני
פ"י מכרה לו על מנת
שינאה אותה ואם לא
תישר בעיני יחידהה לו
חישי' דלמא אחי במילי
שבתא סמוך לשקיעת
החמה וא"ל עובד כוכבים
לישראלת לא נסיה ושמה
לקליה ואולה מחמתיה
ונמצא כחמור בשבת
ואסרו. ומקשי' ושכירות
מי קניא והתנן אין במקום
שאמרו להשכיר לא לבית
דירה אמרו מפני שמכנים
עבודת כוכבים לוחכה ואי
ס"ד שכירות קנייה עובד
כוכבים כי קא מעייל
בביתיה קא מעייל. ותוב
נתן כהן ששכר פרה
מישראל אצ"פ שחיבי'
קנייה אמאי לא יאכילנה
כרשיני תרומה ואי ס"ד
אין מוכרין קנייה ואמרין
השתא דאמרת שכירות
לא קנייה גזירה אטו שכירות
אטו נסיוני: רב אחאי
שרא לזבוגי חמרא אבב
ספסירא. אמר מאי איכא
למחש או משום נסיוני
הא לא ידעה ליה לקליה
דאולא מחמתיה אי משום
שאלה ושכירי' ספסירא
כיון דלפי (ל) שעתיה
הוא מוכרין לא מושיל
ולא מוגר ועוד משום
דלא נגלו מומי דבהמה:
דיושיל' עבר ומכר
בכריה ברא דמסטרס
לארמאי: רב הונא זבן
פרה לעובד כוכבים א"ל
רב חסדא מאי [סעמא]
עבד מר הכי אמר ליה
אימור לשחיטה קנאה

ושמעה לקליה ואולא מחמתיה. וא"ת ל"ל טעמא דמחמיר תיפוק
ליה משום שזימת בהמתו לחוד ואור"י דמשום שזימת
בהמתו לחוד לא הוי אסרינן מכירה דליה זיה איסור כי אס לפי
שעה משום נסיוני ודוקא שאלה או שכירות אסרינן משום שזימת
בהמתו משום דעושה כל השנת אכל
משום נסיוני דאין צו איסור אלא לפי
שעה לא אסרי' אי לאו טעמא דמחמיר
דחמיר טפי: ישרא"ל ששכר פרה
מכהן יאכילנה כרשיני תרומה. נראה

לר"י דמיייר באין מוזנותיה על ישראל
אלא על כהן מדלח קמני אע"פ
שמונותיה עליו דקמני כסיפא ועוד
דאס היו על ישראל אדדייק מסיפא
דשכירות לא קניא לידוק מרישא וניחא
נמי שיכול להאכלנה כרשיני תרומה
כיון שמונותיה על הכהן ואין כהן חשש:
והשתא דאמרת שכירות לא
קניא. הכל מסקינן דשכירות לא קניא
וקשה דפרק הוה (ב"מ דף טו: ושם
ד"ה והא) מסיק דשכירות יש לה
אונאה מדכתיב וכו' תמכרו ממכר
לעמיתך ולא כתיב וכו' תמכרו ממכר
לעולם אלמא ממכר קרינן ליה וי"ל
דמאי דממכר קרינא ליה לפי שעה
היינו דוקא לגבי אונאה דכתיב ממכר
דשכירות הוא דלא קניא:
שרא ליה למויבן אידא דספסירא.

מימה אמאי לא אסרינן
משום דשכירות צנית העובד כוכבים
יקצרו שהעבדים עמנן מכרהו לו
ואחי למישרי צבעלים מידי דהוה
אשכורה לרצנן כדפרישי' צמתי' וי"ל
דספסירא קלא אית ליה והר"ר שמעי'
פירש דהוה גזרה לגזרה גזרה ספסירא
אטו צעל הציית וצעה"ג גופיה אינו אסור
אלא גזרה משום שאלה שכירות ונסיוני:
אימור' אשיחיה זבנה. פ"ה ומתני'
דקמני אין מוכרין מיירי או צבטה
טמאה ואפי' צבטתה או אפי' צבטה
וצמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה
קא צעי ליה ורצ"ס פירש בשם רש"י
דהכל דוקא פרה שאין רגילין לעשות
זה מלאכה אכל שורים שרצנן למלאכה
אין מוכרין ועגלים וסימין נהי דהשתא
לאו צני מלאכה ניהו מ"מ דכשידלו
יהיו צני מלאכה וקשיא לר"ת על פירוש
זה דאדרבה כלל התלמוד משמע דפרות
יותר הן צנות חרישה כדאמרי' בסמוך
ומנא

דפרה חורשת בשביעית וצ"ק דלפסחים (דף טז: טמי פרות
היו חורשות צהר השמחה וכן (ב"מ פ' ב) השוכר פרה לחרוש צהר (א'
השולל פרה כי השורים היו נוגחים כדאמרי' (ב"ק מו.) שור שנגח
ואע"י דאמרי' שורים וצ"ל לרד"א זבני צ"פ המוכר פירות (ב"ב פ' ג)
מ"מ אינם ראוים למלאכה כמו פרות כלן כנראה לר"ת דבין פרות צין
שורים אמר דלשחיטה וצניניהו ומתני' דקמני צבטה גסה היינו צבטה
טמאה כפ"ה ועגלים נקט דוקא דלמלאכה קצעי להו דאילו לשחיטה
לא היה טורח לקנותם ולגדלם וסימין נמי לרבותא נקט דאע"ג
השתא לא חוו למלאכה אסור למכרם וקשה על פירוש ר"ת דלקמן
(דף טז.) כי צעי שור של פטום מהו משמע הא שאר שורים אסרי
ואור"י לעולם שאר שורים מותרים אכל התלמוד מסופק כי אולי
יש להחמיר צבור פטום משום דכי משהי ליה עבד מלאכה על חל
תריז וא"כ ראוי הוא למלאכה יותר משורים אחרים ור"ת פירש שור
פטום לאו מפוטם עדיין הוא אלא עומד להתפטם ולכן הוא שואל כי
שמה יש לאסור צו יותר משאר שורים דאדמשהי ליה לפטמו מימליך

ועבד ציה מלאכה וא"ת נהי דלשחיטה וצנה מ"מ ניהוש שמא ירביעה קודם
כוכבים שלקח אווזא מן השוק רבעה חנקה ואכלה וי"ל דמילתא דלא שכח
צין לר"ת אסור למכור לעובדי כוכבים עגלים וסימין וכל צבטה עגלים
לעובדי כוכבים וגם מסוסים נהי יש לתמוה דבשאלה אותן שאין מיוחדים
המחיר כסום לפי עושה צו מלאכה שאין זה איסור דאורייתא ומטעם
מאותם סוסים שהם מיוחדים למשון בקרון וגם לפעמים שהעובד
דלפי מסקנת התלמוד דשרי למוזבן אידא דספסירא ומפרש טעמא
והיכא למיחש לנסיוני גם אין רגילות להשילם ולהשכירם מהו
בהמה עמאה היינו דוקא צמימיה שהיו הרבה יהודים ציחד
אכל עתה מה יעשה שלא ימנעו למכור יפסידנה ולכן נהגו הגאונים
נמי לא מודבן ומשני אי"ה א"ל אכל כיון דאי"ה שרי ופסק רבינו
עליו למכרו דאם לא ימכרו יפסידו אכל לוקח סוסים למכרם כדי
להרויח אסור דלא יקחם ולא יפסיד בהם:

ור"א אומר אף במקום שאסרו לייחד. דקמני צבטה דאין מעמידין
התירו למכור דיחוד כלל מקום אסור משום מכשול דרביעה ולא
צמנהגא תליא מילתא אכל צמכירה ליכא למיחש לרביעה דעובד
כוכבים חס על בהמתו מלרבעה מאחר שקנאה כדי שלא תעקר
שעשית עקורה ברביעי' הלכך צמנהגא
תליא מילתא היכא דאחמור עלייהו
דלא מוזבני אחמור והיכא דלא אחמור
שרי ולגבי העמדת צבטה צבונדקאות
של עובדי כוכבים שהצממה של ישראל
היא אין העובד כוכבים חס עליה
מלרבעה וקא עבר אלפני עור לא
תמן מכשול' והכי אסור: ואף רב
הדר ציה. וקסבר כר"א: נהי דרביעה
לא חישינן. דעובד כוכבים חס על
בהמתו שלא תעקר: כיון דצנה קנייה.
ואינה של ישראל. ומשום דלפני עור לא
תמן מכשול לא קעבר דצני נח לא
נלטו על השזימה אכל גבי רביעה
ליכא למימר הכי משום דהתם קעבר
אלפני עור לא תמן מכשול (ויקרא טו)
לפי שצני נח נלטו על הרביעה" אכל
על השזימה לא נלטו צני נח ומה
שאסור לישראל לומר לעובד כוכבים
שעה לי כן וכו' משום ממנולא ספ"ך
ודבר דבר (ישעיה נח) דבור אסור"י:
גורה משום שאלה. אי שרינן לזבוגי
צבטה גסה ולא חישינן למאי דעבדה
מלאכה צבטת אחי הוא לאשולי
בהמתו לעובד כוכבים ועבד צה
מלאכה צבטת וקא עבר בלאו דכתיב
(דברים ה) לא תעשה כל מלאכה וגו'
וכל בהמתך דהשתא צבטת ישראל
היא ומלווה הוא על שזימתה: שאלה
קניי'. למי שאלת' דכיון דחייב צבונדקא
הכי היא שלו: נסיוני. מנסה לה אי
אולא ספיר כשהיא טעונה: ואולא
מחמת קולו שהיא מוכרת
והולכת: מחמיר לא שייך למימר אלא
צבטה הטעונה משאחי ופעמים שנותן
עליה משא' לנסותה אם הולכת יפה
וה"ל מחמיר צבטת ואיכא למ"ד צפרק
צמרא צמקטת שנת (דף קנ"ד) דחייב
חטאת והתם פלוגתא: אף במקום.

הכי קמני צמתי' אין משכירין להן
צמית כצ"י אכל צבונד' משכירין אף
במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה
אמרו שידור צו העובד כוכבים אלא
לצית העצים לצית האולרות מפני
שמכנים לוחכה עבודת כוכבים: ואי
שכירות קנייא. מאי איכפת ליה לישראל
אם עייל לה עובד כוכבים
שמונותיה עליו אינו גולן אם האכילה תרומת כהן לפי שתרומה ממון
שאלו היא תובענה היא ששכיר נותנה לכל כהן שירצה ואם רצה היה
יכול ליתנה לכהן זה שהשכיר לו פרתו ואותו כהן מסתמא יניח לו
ומחיל אם האכילה הרבה כרשיני תרומה דמה לו להקפיד והלא אינה
מיוחדת לו לפיכך מתוך (ט) שידוע שנותן לבהמתו מאותן כרשיני הרבה
צעין יפה יותר משאילו היה שלו ינחל ליה ואינו גולן אי נמי שפלו לו
מציית אבי אמו כהן: לא יאכילנה כרשיני תרומה. לפי שאינה שלו ואינו
יכול להאכילה תרומה אלא לבהמתו קניית כספו: אידא דספסירא. ע"י
סרסור ישראל והמוכר נמי ישראל: ועוד דלא מגני מומא. כיון דהוא
למכרה לקחה אינו רוצה שידוע צה מוס צה הלכך לא מושיל ולא מוגיר:
אימור לשחיטה וצנה. ותלינן לקולא ומתניתין צבטה טמאה אפילו
צבטתה א"ג צבטה וצמפרש ליה עובד כוכבים דלקיומיה קאי:
ומנא

ועבד ציה מלאכה וא"ת נהי דלשחיטה וצנה מ"מ ניהוש שמא ירביעה קודם
כוכבים שלקח אווזא מן השוק רבעה חנקה ואכלה וי"ל דמילתא דלא שכח
צין לר"ת אסור למכור לעובדי כוכבים עגלים וסימין וכל צבטה עגלים
לעובדי כוכבים וגם מסוסים נהי יש לתמוה דבשאלה אותן שאין מיוחדים
המחיר כסום לפי עושה צו מלאכה שאין זה איסור דאורייתא ומטעם
מאותם סוסים שהם מיוחדים למשון בקרון וגם לפעמים שהעובד
דלפי מסקנת התלמוד דשרי למוזבן אידא דספסירא ומפרש טעמא
והיכא למיחש לנסיוני גם אין רגילות להשילם ולהשכירם מהו
בהמה עמאה היינו דוקא צמימיה שהיו הרבה יהודים ציחד
אכל עתה מה יעשה שלא ימנעו למכור יפסידנה ולכן נהגו הגאונים
נמי לא מודבן ומשני אי"ה א"ל אכל כיון דאי"ה שרי ופסק רבינו
עליו למכרו דאם לא ימכרו יפסידו אכל לוקח סוסים למכרם כדי
להרויח אסור דלא יקחם ולא יפסיד בהם:

תורה אור השלם
1. וְלֹא תְבַאֵר חֻעֲבָה אֶל
בִּיתְךָ וְהִיָּיתָ חָרִים בְּמִדְוָה
שֶׁקָּץ תִּשְׁקָצֶנּוּ וְתֵבַב
תִּתְעַבְּבוּ כִּי חָרִים יִדְוֶא:
דברים טו ז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ושמעה וכו'
החמיר ספי. עין משפט
הביע"ש ס"י כד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אומר וכו'
למשה צהר בפרק השואל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

(א) תוס' ד"ה אומר
לשחיטה וכו' ומשני אי
אפשר ה"י אכל מנת אכל
ממק:

מוסף רש"י

שלא תעקר. נעשית
עקרה, הלכך לא רבע לה.
אכל אדתינן אכל חייש
כשעומדת צבונדקי (קטן
בב). והמחמיר אחר
בהמתו. מנהיג ממוג
טעונה קרוי מחמיר (שבת
קנ"ג). לא לבית דירה
אמרו. לא לצית דירה
המירו אלא להעמיד צו
בהמות ועצים ולא שידור
הוא צה (ספסירא ט).